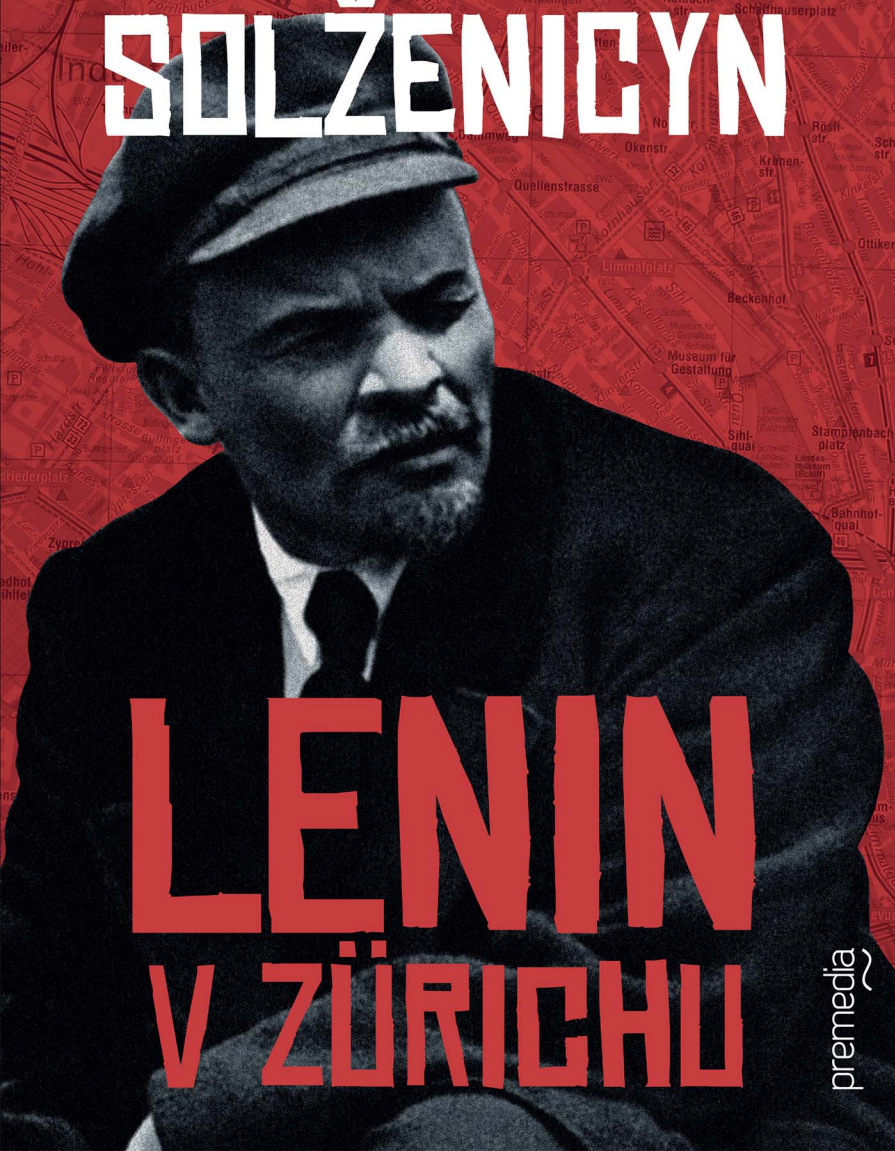

ALEXANDER SOLŽENICYN

LENIN V ZÜRICHU

premedia

ALEXANDER SOLŽENICYN

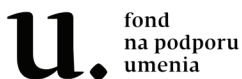

**LENIN
V ZÜRICHU**

Z ruštiny preložil
Igor Slobodník

premedia

Preklad tejto knihy podporil z verejných zdrojov
formou štipendia Fond na podporu umenia

Alexander Solženicyn: Lenin v Zürichu

Prvé vydanie

« Ленин в Цюрихе »

Copyright © Alexander Solženicyn, 1975

Translation © Igor Slobodník, 2020

Slovak edition © Vydavateľstvo Premedia, 2020

All rights reserved

ISBN 978-80-8159-854-8

Z UZLU č. 1

AUGUST 1914

22 . KAPITOLA

Tak veru! Toto prekliatie, sklon k hazardérstvu, tento nápor, keď človek úplne pohltý jednotlivosťou náhle oslepne a ohluchne a nevšimne si ani do očí bijúcu, jednoznačnú hrozbu! Ako svojho času Julij Martov. (Kedy sa to vlastne stalo?! Práve si tvrdo odkrútil trojročné vyhnanstvo, chystal sa zmiznúť do zahraničia!) S košíkom plným nelegálnych dokumentov, s chemicky preparovaným tajným listom opisujúcim plány na vydávanie novín „Iskra“ – prekombinovali, prekonšpirovali celú akciu: zámerom bolo počas presunu strieďať vlaky, ale nevedomili si, že jeden z nich prechádza Cárskym Selom – vzbudili tam podozrenie, žandári ich odviekli na stanicu, a len vďaka spásonosnej ruskej neobratnosti a nedôslednosti im polícia dala príležitosť, aby sa košíka zbavili a z listu si prečítali len krycí text, nenašli si čas, aby ho podržali nad plameňom – a vlastne tak zachránili projekt vydávania „Iskry“!

No aj neskôr, pohltí vybičováním, rok trvajúcim vnútrostraníckym zápasom *väčšiny* tvorenej 21 proti *menšine* tvorenej 22, im takmer unikla japonská vojna.

Veru, aj tá (ani na ňu nepomyslel, nič o nej nenapísal, nezareagoval ani na Jaurès). Prečo? Nuž preto, že všetkých nakazila teória o zjednocovaní síl, v posledných rokoch táto choroba postihla celú ruskú sociálnu demokraciu – paušálne,

nekritické zjednocovanie, pre proletariát tá najnebezpečnejšia, najškodlivejšia vec! Ústupčivosť a pokrytecké zjednocovanie síl, úplný idiotizmus, pre stranu sú smrtonosné! Iniciatívu prevzali vodcovia uslintanej Internacionály – práve o n i nás budú zmierovať! To o n i nás budú zjednocovať! Pozývajú nás na ich odpornú zjednocovaciu konferenciu do Bruselu – ako sa im vykrútiť z pazúrov, ako im uniknúť? Všetka pozornosť, všetka energia sa vyčerpala na tieto procesy a skoro sme prepočuli výstrely určené veľkovojevodovi! Rakúsko-Uhorsko vyhlásilo Srbsku vojnu, takmer nik to ani nepostrehol. Nemecko dokonca vyhlásilo vojnu Rusku! Akoby sa nič nedialo... Objavili sa správy, že nemeckí *socdemáci* hlasovali za vydanie vojnových dlhopisov – to musí byť nejaký trik, nás nedobehnú, chcú medzi socialistov vniesť rozkol. Veru tak, takto sa človek pozabudne; všetky sily vrhne do zápasu a potom je ťažké sa na chvíľu zastaviť a spamätať. Tak, tak, človek dostal desať dní na to, aby si uvedomil vratkosť vlastného postavenia na ruských hraniciach a čo najskôr sa pratal z prekliateho Poronina, ktorý už nik nepotrebuje, z celého tohto zadubeného Rakúsko-Uhorska; aká politická činnosť sa dá vyvíjať v štáte, ktorý sa vrhol do vojny? Bolo predsa treba okamžite zmiznúť do zatuchnutého Švajčiarska, neutrálnej, spoľahlivej, bezproblémovej krajiny s rozumnou políciou a verejným poriadkom! Nie! Nepohol ani prstom, ešte stále pohrúžený do starých predvojnových starostí, až kým vypukla vojna aj medzi Rakúsko-Uhorskom a Ruskom a večer na druhý deň, uprostred hustého dažďa, mu už na dvere búchal wachtmeister.

A vôbec – samozrejme, že mali počítať s vypuknutím vojny, veď ju mohli predpovedať, predvídať. Len nie konkrétne teraz, práve v tomto roku. Tak si neuvedomil, čo sa deje... A riadne si zavaril...

Haneckého hladko oholená, príjemná, ba až nežná tvár je už teraz úplne pokojná, hoci len prednedávnom úporne kričal na sudcu v Nowom Targu. A ako sa hnal na voze! Neopustil človeka v nešťastí.

Vykračuje po peróne – k lokomotive a naspäť. Ta a nazad.

Do vypravenia vlaku ostáva čertovsky veľa času, takmer polhodina, môže sa stať ešte kadečo. Hoci práve tu na stanici budí prechádzajúci sa žandár dôveru, už na človeka vari nečakajú nijaké nástrahy.

Čudná dialektika – žandár môže byť dobrým, ale aj zlým znamením.

Rušeň má obrovské červené koleso takmer na výšku dospelého chlapa.

Nech by bol človek akokoľvek ostražitý, dôvtipný a nedôverčivý, odporná jednotvárnosť každodennosti, svojou povahou malomeštiacka a vlečúca sa sedem rokov, ho učičíka. A v tieni čohosi veľkého sa nevšímavo ako k múru primkne k masívnemu nepriehľadnému liatinovému plotu – ten sa však náhle dvíha, a ukazuje sa, že v skutočnosti ide o obrovské červené koleso lokomotívy, na ktorom je upevnené dlhé rameno – a človeka čosi núti skočiť – tam, pod koleso! Motkajúc sa popri koľajniciach si neskoro uvedomí, že sa do jeho života nedávno vkradlo hlúpe nebezpečenstvo.

Prečo však práve do jeho života, veď vojnový konflikt sa ešte ani poriadne nerozhorel? Ba najprv sa na tom aj zasmial: Z čoho by ho mohli podozrievať? Veď rakúska polícia na neho nemôže nič vytrahať. (Dokonca na chvíľu odišiel do Krakova, pretože od Haneckého počul, že rakúske orgány budú všetky proticárske sily podporovať.) Domová prehliadka. Mal pri sebe adresy nejakých ľudí v Rusku, konšpiračné záznamy (smola, ale tomu sa nedá vyhnúť), nie práve najinteligentnejší wachtmeister si ich však nevšimol, vrhol sa

na rukopis venovaný poľnohospodárskej otázke, v ktorom ho upútalo veľké množstvo číslíc. To musí byť nejaká šifra! Rukopis sa zabavuje! Bol mu ho ľúto, ale nech to čert vezme. Polícia však vždy hľadí proti srsti, a na najhebknejšom mieste na chrbte zrazu čosi vystupuje: Lenin sa strachoval kvôli ruským adresám, wachtmeister však vzal prehliadku vážne a našiel browning s nábojmi! Nič netušiaci Lenin šokovane hľadel na Naďu, nespomínal si na nijaký prekliaty revolver, aj tak by ho nikdy nevzal do rúk, nevedel ani strieľať, nikdy by mu nenapadlo uchýliť sa k ľahkej ručnej zbrani. Odkiaľ to máte??? (Ukazuje sa, že im ho obstaral nejaký prehnane starostlivý ruský súdruh, idiot, a naivka Nadežda si ho od neho vzala.)

Človek si žije svojím životom, nesleduje sa z odstupu, nechápe súvislosti. Očiam žandára sa to však javí inak: Cudzinec sa usadil neďaleko hraníc s Ruskom; odtiaľ za ním prichádza prúd návštevníkov; z Ruska mu posielaajú – nemalé – čiastky peňazí; veľa sa túla po horách, asi rozviedčik. V Nowom Targu všetkých žandárov vystríhali: zatýkajte podozrivých, fotografujú cesty, trávia studne. Špión! A zrazu sa ešte vynorí revolver! Zajtra sa budete hlásiť pred odchodom ranného vlaku, ide sa do Targu.

Koleso hlúposti! Múr hlúposti! Najhlúpejším, najprimítivnejším, najzaslepenejším spôsobom sa prepočítal – ako vtedy v Cárskom Sele. (A ako roku 1895 – chystali vydávanie novín, prezradili sa skôr, než stihlo vyjsť aspoň jedno číslo...) Áno, samozrejme, revolucionár musí byť pripravený, že ho kedykoľvek posadia do väzenia (mimochodom, rozumnejšie je utiecť) – ale nie pre takú hlúpu chybu! Nie takým hanebným spôsobom! Nenechať si spútať ruky v tom najnevhodnejšom okamihu! Smradľavá cela predbežného zadržania v Nowom Targu! Plesnivé Rakúsko-Uhorsko! V o j n o v ý s ú d !?

Nijaký neúspech spôsobený vonkajšími faktormi, nijaká porážka, podlosť a nízkosť nepriateľov, nič tak človeka neničí ako *vlastná*, hocako malá chyba, ruinuje ho dňom a nocou, najmä ak sa ocitne v takejto cele. Vlastné zlyhanie sa nedá objektívne vysvetliť, nemožno ho preto utuľtať, zabudnúť naň, ostáva len pocit: nemuselo k nemu dôjsť, veru nemuselo, Nemuselo!!! Došlo k nemu, a to z nepozornosti! Tú chybu som urobil *ja*! A podobný pocit človek nerozchodí za jedennásť dní pochodujúc po dláždenej podlahe od steny k stene, nevyleží ho na škripajúcej posteli s kovovou sieťkou, zožiera ho a páli: dalo sa mu vyhnúť! Dalo!! Spôsobil si si to sám! Sám si si riadne zavaril!!

A teraz ešte treba vydržať dvadsaťtri minút do odjazdu vlaku, zatiaľ zaznel len prvý hvizd, už aby sme vyrazili!

Hanecki, straníckym menom Kuba, je sebavedomý, má maniere obchodníka, úzky pásik fúzov, uhrančivé oči, pokojné a mierne vystúpené, nemožno sa nenadchnúť ich pohľadom. V okamihu nebezpečenstva to nevzdal, nezľakol sa a neopustil ho, ako buldog sa zahryzol do žandárskych nohavíc. Vzápätí po prehliadke vyrazil Lenin na bicykli najprv za ním, nie za Griškom Zinovievom – a nepomýlil sa. V úsilí zachovať si dôstojnosť domovú prehliadku opisoval ako lapáliu, ako smiešnu otravnú epizódu. (Vnútorne ním však otriasla: krajina je v stave vojny, kto sa s ním bude hlbšie zapodievať? Zastreliť ho! Kto im v tom zabráni? Z vlastnej hlúposti pôjde celá strana do horúceho pekla. Do horúceho pekla pôjde aj svetová socialistická revolúcia!) Kuba však pochopil, že incident v sebe skrýva potenciálnu hrozbu, nedal sa pomýliť jeho hrou na ležérnosť, na zachovanie pokoja, ako z fontány z neho tryskali mená sociálnych demokratov, poslancov parlamentu, verejných činiteľov, ktorým treba okamžite napísať, objasniť situáciu a burcovať ich, aby zasiahli!

Hanecki ešte v ten večer z Poronina posielal prvé telegramy a Ulianov telegraficky požiadala krakovskú políciu, aby potvrdila jeho neochvejnú lojálnosť Rakúsko-Uhorsku. Lenin sa ráno z Nowého Targu nevrátil a keďže vlak cez deň nepremával, Hanecki sa na voze hnal za policajnými funkcionármi aj súdnym vyšetrovateľom (hoci riskoval vlastný krk, neskôr totiž zatkli aj Grišku a to isté sa mohlo stať aj Kubovi), stihol na všetky strany rozoslať dve desiatky listov, a hneď sa vybral aj do Krakova a absolvoval tam niekoľko stretnutí (vedel na počkanie pred akýmkoľvek potentátom vyfabulovať príslušný príbeh), telegrafoval do Viedne. Slovana by už na jeho mieste skolila únava, rezignoval by, opustil by ho, Hanecki sa však s neutíchajúcou nástočivosťou o neho staral ako o vlastného brata a nezložil ruky do lona! Keď sa vrátil z Krakova a podarilo sa mu vybaviť stretnutie so zadržaným, dostal od Lenina novú úlohu – vybaviť jeho okamžitý odjazd do Švajčiarska!

Na Haneckého telegrafické nástojenie sa sociálnodemokratickí poslanci Viktor Adler a Diamand obrátili na ríšskeho kancelára a ministra vnútra, poskytli písomnú záruku za ruského sociálneho demokrata Ulianova ako nepriateľa ruskej vlády, zarytejšieho než rakúsko-uhorský kancelár. Krakovská polícia následne dostala pokyn: „Ulianov by za súčasných podmienok mohol ríši preukázať dôležité služby.“ Aj tak ho prepustili až po jedenástich dňoch, teda 6. augusta, kujoni...

Týždeň po prepustení z väznice bol však už plný nepokoja. To, o čom sa podarilo presvedčiť rakúskeho kancelára a nie práve najdôvtipnejších rakúskych aristokratov, nedokázali pochopiť haličskí mužici, tupí ako ich pobratimovia na celom svete, v Európe, Ázii či v Alakajevke. V očiach prispatých Poroninčanov už tento cudzinec, hoc ho aj prepustili, navždy ostal špiónom! To sú mi veci! Kto by to povedal!?! Dedinčan-

ky sa cestou z kostola, či už samy od seba alebo pri pohľade na Naďu a schválne nahlas pred ňou, rozdzavotali na celú ulicu. Reku, ak ho už vrchnosť prepustila, *samy mu vykolú oči!* A *vyrežú jazyk!* Naďa prišla domov poblednutá, triasla sa na celom tele. A jej preľaknutie bolo nákazlivé, preskočilo aj na Lenina: a čo, neurobili by to? Vykolú a hotovo, nebude na tom nič čudné. A jazyk? Vyrežú, čo by nevyrezali! Aké jednoduché – prídu vyzbrojení vidlami a nožmi... Lenin sa ešte nikdy v živote neocitol v p o d b n o m obrovskom nebezpečenstve. Takto sa mu ešte nik nevyhrážal... A čo, vari sú dejiny chudobné na výbuchy ľudovej nespútanej zúrivosti?! Neochráni pred nimi ani civilizovaný štát, to už vo väzení je bezpečnejšie než byť vydaný napospas tupej mase...

Hrozba človeka prinúti, aby bol opatrný, nie, nejde o paniku, ohrozenie len človeka mobilizuje.

Posledné dni a hodiny v Poronine teda prešli v ponurej, ťaživej nálade. Dedinka, ktorá sa dva roky javila ako bezpečná a mierumilovná, akoby sa prikrčila k skoku. Z domu už nevychádzali, spali nepokojne a prestalo im chutiť jesť, na noc sa ukladali nervózne. Lenin sa usiloval selektovať to najdôležitejšie z písomností a kníh, nedokázal sa však sústrediť, práca sa mu nedarila, v dome sa nahromadilo možno aj sto kíl papiera. (Veď z Krakova sa sem definitívne presťahovali len na jeseň.)

Ako vôbec mohol otáľať a ostať trčať na hranici s Ruskom?! Veď ho mohli ohroziť kozáci, jeden výpad a zmocnia sa ho.

Až teraz, stojac pred moderným zeleným vagónom na peróne, kde už v prítomnosti žandára a staničnej vrchnosti nehrozilo, že sa s nimi niekto poráta bez súdu, z nich konečne spadla ťažoba. Všetci mali dobrú náladu. Umocňovalo ju aj ráno, slnečné a bezoblačné. Na vlak nenakladali vojenský výstroj ani výzbroj, netlačili sa doň mobilizovaní vojaci, pe-

rón a vlak pôsobili všedným dojmom, akoby sa všetci počas vrcholiaceho leta ocitli niekde na stanici uprostred rekreačnej oblasti. Lístky im však predali len do Nowého Targu, ak chceli pokračovať do Krakova, museli už dostať policajnú priepustku.

Vagóny boli preto poloprázdne. Naďa a svokra už sedeli v kupé a vyzerali z okna. Odprevádzalo ho niekoľko súdruhov, stáli pri vagóne. Vladimír Iljič vzal Jakova pod pazuchu a spolu sa prechádzali hore-dolu po peróne, obaja rovnako územčistí, zavalití, akurát že Iljiča rozširovala stavba tela a Kubu vrstvy sadla.

Keď človek v niekom rozozná schopnosť urobiť veľké veci, treba sa pozornejšie započúvať aj do jeho slov, hoci môžu znieť ako rojčenie. Jakova poznal už dávno, ešte od II. zjazdu, ale najmä vďaka poľským záležitostiam, až toto leto ukázal aj svoju novú tvár a stal sa Leninovým najdôležitejším spolupracovníkom. Celkovo, mal cenu zlata – mimoriadne akčný, o všetkom dôležitom zachovával mlčanlivosť, nik cudzí z neho nevytiahne ani slovko. V júni a júli s ním po poroninskom chotári podnikali výlety až po úpätie Karpát a rozprávali sa o zaujímavých finančných projektoch, ktorými ich zakaždým zahŕňal. Hanecki, asi pre buržoázny pôvod, mal vo všetkom, čo súviselo s peniazmi, zarážajúco dobrý nos a prejavoval veľkú obratnosť, čo boli v prípade revolucionára zriedkavé a veľmi užitočné vlastnosti. Formuloval správnu tézu – peniaze sú nohami a rukami strany, bez nich je každá strana bezmocná, mení sa na diskusný klub. Aj parlamentná strana potrebuje solídny prísun peňazí na predvolebné kampane, čo už potom revolučná, ilegálna strana, ktorá musí organizovať skrýše, tajné stretnutia, konšpiratívnu prepravu, literatúru, zbrane a pripravovať bojovníkov, finančne podporovať kádre a v príhodnom okamihu uskutočniť prevrat?

Presviedčať ich vlastne ani nebolo treba. Chápali to všetci bolševici už od II. zjazdu, odkedy urobili prvé samostatné kroky – bez peňazí sa nikam nepohnú, peniaze rozhodnú o úspechu či porážke. Prvým spôsobom bolo vypýtať si desiatok od ruských boháčov, od Mamontova, od „perníka“ Konovalova, a ešte Savva Morozov dával po tisícke mesačne, čo stačilo na chod petrohradského výboru, iní však perie púšťali nepravidelne v závislosti od toho, ako šli obchody, či ako sa v nich ozvalo svedomie inteligentov (Garin-Michajlovskij raz dal desaťtisíc), inak sa však bolo treba stále chodiť doprosovať. Spoľahlivejším spôsobom bolo brať vo vlastnej rýzi. Niekde sa dalo dôjsť k dedičstvu, ako v prípade továrnik Schmidta, tak, že si členovia strany brali za manželky budúce bohaté dedičky, inokedy v uralských horách prekabátili Lbovovu bandu – vzali od nich peniaze, ale na zbrane čakajú do dnešného dňa. Najsystematickejšie by však bolo vybudovať *vojenskotechnickú* základňu: vo Fínsku chystali peňazokazeckú dielňu, Krasinovi sa už podarilo zohnať papier na vodotlač, kvôli prepadom zase chystal bomby. V tom sa im mimoriadne darilo, na V. zjazde však vďaka Plechanovovmu a Martovovmu puritánstvu zakázali zbíjať, no nevedeli sa ovládnuť a Kamo sa s Kobom v Tbilisi ešte triumfálne zmocnil 340 tisíc rubľov zo štátnej pokladnice. Pozabudli sa však, úspech im stúpol do hlavy, šuchotavé cárske päťstorubľovky začali vymieňať v Berlíne, Paríži či Štokholme, mali sa krotiť, cárske ministerstvo zaslalo zahraničným partnerom čísla bankoviek a tak dostali Litvinova, Sarru Ravičovú zatkli v Mníchove, moták z väzenia poslala tak nešikovne, že ho zachytili. Začali pátrať po vytipovaných osobách medzi ženevskými bolševikmi, internovali ich trinásť, Karpinského a Semaška by aj posadili do chládku, ak by im nepomohli liberáli z parlamentu. Čo však bolo najhoršie, čo však bolo najodpornejšie, s falošným

pokrytectvom, s podlou *zásadovosťou* sa predvádzal Kautsky, spustil mimoriadne nízky projekt: zorganizoval „socialistický súd“ nad ruskými bolševikmi a slabomyseľne prikázal *spáliť* všemocné päťstorubľovky! (Už pri pohľade na portrét tohto svätoškárskeho sivého starca v odstávajúcich okuliaroch človeku udrie do očí jeho čelusť vyjadrujúca opovrhnutie, akoby v ústach držal žabu.) Vám je dobre, nemeckí robotníci sú bohatí, stranické príspevky vysoké, strana pôsobí legálne, ale čo my?! (Samozrejme, nespálili všetky bankovky, nie sú predsa úplní hlupáci.) No potom sa ako hlupáci zachovali, zlomyseľného starca vymenovali za finančného arbitra medzi bolševikmi a menševikmi (zjednocovaciemu manévru sa nedalo vyhnúť, bolo treba akože združiť aj finančné prostriedky, menševici boli chudobní ako kostolné myši; celé schmidtovské dedičstvo sa nedalo ukryť, časť sme preto Kautskému dali kvôli arbitráži – a keď potom v strane nastal nový rozkol, nechcel ho bolševikom vrátiť).

Práve ono leto Hanecki Lenina upútal návrhom spustiť v Európe vlastný komerčný projekt alebo vo forme partnerstva vstúpiť do fungujúceho trustu – so zárukou, že by sa zisk každý mesiac poukázal strane. Nešlo o pre Rusov typické rojčenie, každý navrhovaný krok podložený presným výpočtom vyvolával silný dojem. Projekt nebol Kubovým myšlienkovým dieťaťom, zrodil sa v geniálnej, impozantnej Parvusovej hlave, pravidelne Kubovi písal z Konštantinopolu. Parvus, kedysi chudobný ako všetci sociálni demokrati, odišiel do Turecka, aby tam organizoval štrajky, teraz však otvorene písal, že zarába viac, než stihne minúť (podľa chýrov, čo prichádzali z Konštantinopolu, zarábal rozprávkovo), nastal čas, aby zbohatla aj strana. Písal správne: ak chceme čo najspoľahlivejšie zvrhnúť kapitalistov, treba sa nám stať kapitalistami. Socialisti sa najprv musia zmeniť na kapitalistov!

Socialisti sa z neho vysmievali, Rosa, Klara aj Liebknecht Parvusom opovrhovali. A možno sa predsa len unáhli. Posmešky zoči-voči reálnej Parvusovej finančnej sile utíchali. Aj kvôli rozhovorom o tomto Haneckého návrhu vypuknutie vojny ani poriadne nezaregistrovali. Hovorili o ňom aj teraz, v posledných minútach pred odjazdom. Ako ostať v spojení. Veď sa čoskoro uvidia: Zinoviev odchádza hneď po Leninovi, to isté čaká Haneckého, musí sa však najprv vyviazať z rakúskej odvodovej povinnosti. Ozval sa druhý hvizd sprievodcu. Iljič obratne vyskočil na platformu vagóna – bez čiapky, takmer úplne holohlavý, obnosený oblek, ostré črty tváre, ešte stále sa nepokojne obzerajúc, vyrastená, neupravená brada – Hanecki už-už zažartoval, že prisámveru, čímsi pripomína špióna, vedel však, že Lenin sa vie za takéto žartíky uraziť, a preto sa ovládol.

Veď aj v jeho očiach sa tajil smútok, podozrievavosť, tvárou pripomínal obchodníka, v ošúchanom obleku mohol vyzerať jedine ako špión.

Službukonajúci s vysokou červeno-čiernou brigádrou stál na stanici vzpriamený ako svieca. Ozvali sa tri údery na zvon. Vlakvedúci zatrúbil a vlak sa pohol.

Lúčiaci sa pustili do mávania. A cestujúci z otvorených okien ich pozdrav opätovali.

Nech už bolo akokoľvek, nežilo sa tu zle. Pokojne, v pravidelnom rytme, nie ako v bláznivom Paríži. Lenin sa mohol vláčiť Európou, koľko chcel, Európanom sa nestal. Podmienky života musia byť stiesnené, len také vytvárajú predpoklady na čínorodú aktivitu.

A koľko už mal za sebou vzruchov.

Radostí.

Sklamání.

Malinovskij...

So vzdalujúcim sa nástupiskom a celou stanicou jeho život opúšťali osoby, ktoré na nich zanechával. Dokonca ani pre Haneckého, nech už šlo o akokoľvek dôstojného, spoľahlivého člena strany, súdruha, už v nadchádzajúcej etape Leninovho života nebolo miesta. Veľmi ľahko sa môže stať, že v nejakej jeho ďalšej etape sa opäť vynorí ako ústredná, užitočná postava, a Lenin ho zahrnie novými listami napísanými počas bezsenných nocí, s dvoj- či trojnásobne podčiarknutými pasážami, teraz však dokonale zvládol svoju úlohu – a viac už pre neho nebolo miesta.

Hoci tento konkrétny zákon revolučného zápasu, ba možno rozvoja celého ľudstva nikdy nik nesformuloval, fungoval ako čosi neodmysliteľné od ich života a Lenin sa s ním často stretol: v každej etape vystúpia do popredia, zblížia sa s ním jeden-dvaja ľudia, prejavujúci dokonalý súzvuk myslí práve v danom okamihu, sú najzaujímavejší, najhlbší, najužitečnejší práve teraz, motivujú práve dnes k najväčšej otvorenosti, k spoločným rozhovorom a činom. Prakticky nik sa však v tejto úlohe neudrží dlhšie, pretože situácia sa mení každý deň a my sa jej musíme dialekticky prispôbovať – niekedy sme nútení reagovať bleskurýchlo, ba dokonca takúto situáciu musíme vedieť predvídať, práve v tom tkvie politická genialita! Prirodzene, že tamten, ale aj druhý, či tretí, ktorí sa ocitli v siločiarach Leninovej osobnosti, sa podchvíľou zapájajú do jeho činnosti, v konkrétnom okamihu a s konkrétnymi termínmi plnia všetkými dostupnými prostriedkami, aj za cenu osobných obetí stanovené úlohy – prirodzene, pretože tak nekonajú kvôli Vladimirovi Iljičovi, ale vyššej sile, ktorej je on len sprostredkovateľom, on sám je len jej neomylným médiom, ktoré vždy presne vie, čo je dnes ešte správne, a že to, čo platilo ráno, už večer platiť nemusí. Keď sa však začali tieto prechodné postavy stavať na zadné, prestávali chápať

význam a dočasnosť svojej úlohy, začínala sa u nich prejavovať protirečivosť citov alebo osobitosť vlastného osudu, bolo rovnako prirodzené stiahnuť ich z obehu, odpratať z cesty, zabudnúť na ne, a niekedy, ak to bolo potrebné, im aj vynadať a prekliat ich – aj vtedy však Lenin konal len z vôle sily, ktorá ho úplne ovládla.

V pozícii blízkych osôb a súzvuku duší dlhšie pobudli spoluväzni z jenisejského vyhnanstva, no len vďaka tomu, že sa nikto bližší v jeho okruhu fyzicky nenachádzal. Najprv sa mu zdalo, že takým človekom sa pre neho môže stať aj Plechanov, stačilo však niekoľko stretnutí, aby ho za cenu mrazivej a krutej skúsenosti odvrhol. V takej pozícii, ba dokonca nebezpečne, neodpustiteľne blízko sa roky nachádzal aj Martov. Zradil však aj ten. (Zo vzťahu s Martovom si nadosmrti odniesol aj inú trpkú skúsenosť: v ľudskom spoločenstve jednoducho nemôže jestvovať čosi ako „priateľstvo“ mimo rámca politických, triednych či materiálnych vzťahov.) Blízkym človekom bol Krasin, kým vyrábala bomby. Zažíval blízkosť s Bogdanovom, kým pre stranu získaval financie, rozplynula sa však aj tá; chlap, nepochopiac vážnosť situácie, si ešte robil nároky na vodcovstvo a zlyhal. Do jeho siločiar v tom čase už vťahovalo nových verných súdruhov — Kameneva, Zinovieva... Malinovského...

Udržal sa a spolu s ním stúpala vyššie len ten, kto chápal stranické záležitosti správne a len dovtedy, kým si tú schopnosť uchoval. Keď bola individuálna neodkladná úloha splnená a s ňou sa zvyčajne stratilo aj vzájomné pochopenie, všetci títo len nedávno blízki spolupracovníci beznádejne uviazli v tupej, nehybnej pôde, ako míľniky pri ceste, zaostávali, strácali kontakt, zabúdali na nich a oni mu občas v nejakej novej etape jeho života kráčali odhodlane v ústrety, teraz už však ako protivníci. Objavili sa aj rovnako zmýšľajúci, kto-